

højguder, forplantningsteorier og slægtskabsadfærd. Bogen er eksempel på de lokale faghistorier, som er ved at fremkomme i disse år. Dens kapitler begynder i hvert tilfælde med spørgsmål, der stod centralt i den internationale antropologiske debat og optog kendte forskere. Efterhånden indsnævres feltet til interne diskussioner mellem australske antropologer og drejer sig om kvaliteten og fortolkningen af specifikke empiriske data og regionale variationer. Hiatt er af den gamle empiricistiske skole og forsigtig med at drage skarpe konklusioner. Læsere, hvis interesse går i retning af almen teorihistorie, vil nok finde, at bogen fortaber sig for meget i tørre etnografiske spørgsmål. Den har først og fremmest interesse for dem, der specialiserer sig i de australske indfødtes kultur, hvor den opridser udviklingen af debatterne og giver værdifulde litteraturhenvisninger. Her har den et tilbagekuende blik. Dens fokus er hovedsagelig rekonstruktionen af australiernes „traditionelle“ sociale og kulturelle forhold og ikke nutidens kulturelle og politiske processer.

John Liep
 Institut for Antropologi
 Københavns Universitet

EDVARD HVIDING: Guardians of Marovo Lagoon. Practice, Place and Politics in Maritime Melanesia. Center for Pacific Islands Studies. Pacific Islands Monograph Series 14. Honolulu: University of Hawai'i Press 1996. 473 sider. ISBN 0-8248-1664-1 (hb).

Dette er en meget vigtig bog. For det første udfylder den, om man kan tillade sig ordspillet, en lakune i den etnografiske litteratur om Melanesien. Den er den første monografi om „customary marine tenure“, altså sædvane-mæssig besiddelse af søområder, hos et melanesisk folk. Det lyder vældig kedeligt, men bliver i Hvidings fremstilling meget fængslende. For det andet demonstrerer bogen overbevisende, hvilken evne til antropologisk forklaring en praksisorienteret tilgang har. Den bygger her på solid norsk tradition inspireret af Fredrik Barths procesanalytiske metode, men er beriget med et historisk perspektiv og nye ideer fra kognitiv forskning.

I årtusinder har Stillehavet været et øhav, hvis beboere ikke anså havet som en hindring,

men som en vej til møder med andre søfarere. Der er da også skrevet en del om øboernes søfartsteknik og navigationskundskab. I de senere år er fremkommet enkelte studier af deres systemer til besiddelse af de nære laguneområder, hvor de skaffer en vigtig del af deres ernæring. I Melanesiens antropologi har der dog i mange år været en landværts slagside. Tyngdepunktet har været i det indre Ny Guinea, men selv forskere, som har arbejdet ved kysten eller på øerne, har i reglen savnet opmærksomhed for det, der lå uden for strandkanten. Eller værre endnu: De har været landkrabber, der savnede mod til at følge deres informanter ud på dybt vand, som Hviding mere end antyder. Det var ikke rar læsning for denne anmelder, som først lærte at svømme tilforladeligt i floden på „min egen“ stillehavsø, og som kun med hjertet i halsen har befaret oprørt hav i små fartøjer. Her kommer en nordmand fra søfartsbyen Bergen og slår sig for brystet og udpeger sine kolleger som vandskrækkere! Desværre må man lade ham, at det ikke er en ren sømandsskrøne. Nu kan vi se, hvilken fascinerende kulturel verden, der gemte sig derude for den, der turde deltage i hverdagslivet over og under vandlinjen i en melanesisk lagune.

Guardians of Marovo Lagoon handler nemlig om meget mere end ejendomsret. I bedste holistiske ånd er bogen en „total“ skildring af en livsform til søs, af sejlads og fiskeri, ikke som „ressourceudnyttelse“, men erfaringsbåret handlen i omgang med livet i havet. Den skildrer den revfyldte lagune som et „søskab“ af tegn, der formidler mellemmenne-skelige forhold, der er flydende og fleksible. Den fremdrager grundlæggende kulturelle modeller, som Marovos folk har brugt til at ordne sociale relationer mellem sig selv og i forhold til fremmede gæster, der kom over havet, og den viser, hvordan disse begreber er blevet genfortolket under store historiske forandringer.

Marovo er en af de største laguner i verden. Den ligger i New Georgia-øgruppen i Salomonøerne. I forrige århundrede var området berygtet for sine blodige hovedjagtstogter i store krigskanoer. Hviding har udført omhyggelig arkivforskning og viser, hvordan krigsførelsen løb grassat under kontakt med hvide handelsmænd, der forsynede øboerne med jernøkser. Han følger kolonimagtens pacifisering og den store folkeflytning, da øernes „bushfolk“ flyttede til kysten i årtierne omkring århundredskiftet, og befolkningen antog

kristendommen. Under denne historiske transformation dannedes den „tradition“, der i dag er grundlaget for samfundet. Hviding skildrer Marovos folk som fuldt moderne deltagere i verdensmarkedet og drevne modspillere over for nationalregeringen og internationale tømmerkompagnier, mineselskaber og trawlfiskere. Han drager her nytte af norske erfaringer med at håndtere analysen af samspillet mellem mikro- og makroskala.

I nogle fortræffelige kapitler viser han, hvordan fundamentale marovobegreber gennem kognitive operationer med prototype, metafor og metonymi håndterer sociale relationer fleksibelt i skiftende situationer. „Side“ er således et begreb, der ordner enheder i gensidig opposition, reciprocitet og ansvarlighed, mens „sti“ forbinder personer eller steder til lands og til vands i en erfaringsbaseret kortlægning af forbindelser. Disse begreber vejleder foretagsomhed fra daglige fisketure over forvaltningen af søterritorier til forhandlinger med udenlandske kompagnier. Gang på gang imponeres man over Hvidings evne til at vælge de rigtige teoretiske redskaber, der kan gøre rede for social kompleksitet i en dynamisk proces af forandring og kontinuitet – på et materiale af stor rigdom og dybde.

Denne bog burde blive brugt som kursusmonografi, ikke bare i regional sammenhæng, men som et forbillede for, hvad moderne antropologi kan præstere. For en rådvild antropologi i postmoderne krise viser den på ny, hvilke indsigter, der kan vindes med den etnografiske feltmetode. Desuden er Hvidings tilgang af stor praktisk relevans for anvendt antropologi. Desværre har bogen en kvalitet, der i undervisning er en hæmsko: Det er en monografi af malinowskiske dimensioner, sådan som de sjældent udgives i dag. Med 375 tekstsider overstiger den, hvad de fleste studenter kan nå at læse på et tætpakket kursus. Her må man vælge nogle kapitler ud. Det må også indrømmes, at Hviding her og der forfalder til gentagelser og ind imellem udtrykker sig i en støvet sociologisk jargon. Man kunne ønske, at han kunne finde tid til at udgive en forkortet paperbackudgave til undervisningsbrug. Indtil da vil jeg anbefale, at man lægger en let kurs gennem dette ocean af viden og kaster nettet ud over de rigeste fiskebanker. God fangst!

John Liep
Institut for Antropologi
Københavns Universitet

KNUT-INGE KLEPP, PAUL M. BISWALO & AUD TALLE (red.): Young People at Risk. Fighting AIDS in Northern Tanzania. Scandinavia University Press 1995. 243 sider.

Denne bog er specielt interessant, fordi den præsenterer erfaringer fra et godt femårigt kombineret forsknings- og interventionsprogram. Denne type litteratur er særdeles velkommen og nyttig for såvel forskere, planlæggere og projektfolk, der arbejder med sundhed i Afrika. MUTAN er et tanzaniansk-norsk aidsprojekt, der startede i 1989 i områderne omkring Arusha og Kilimanjaro. I bogens første del (kapitel 1-7) præsenteres specifikke studier af sociale, kulturelle og økonomiske faktorer, der har indflydelse på især de unges risici for hivsmitte. Anden del af bogen (kapitel 8-15) er baseret på konkrete erfaringer fra en række forskellige interventioner, der er gennemført som en del af Tanzanias Nationale Aidskontrol Program (NACP) og MUTAN-samarbejdet.

Bogen indledes med en epidemiologisk oversigt over hiv/aids-udbredelsen i regionen på baggrund af tilgængelig data fra forskellige hivscreeningsprogrammer. Oversigten viser på linie med andre studier fra Østafrika, at udbredelsen af hiv er langt højere i byerne end på landet, og at unge kvinder er hårdest ramt, specielt prostituerede kvinder.

Kapitel 2 og 3 beskriver unge kvinders øgede smitterisiko. I kapitel 2 fokuseres på de kvindelige tjenere i lokale barer i Namenga, der som regel også er prostituerede, og i kapitel 3 beskrives, hvordan unge merukvindes seksualitet i det moderne samfund indgår i en udveksling på lige fod med andre goder for at skabe sociale relationer. Kapitel 4 og 5 beskriver unge mænds reproduktive liv hos henholdsvis chagga omkring byen Moshi og hos maasaierne. Philip Setels kapitel om de unge chaggamænds reproduktive liv og egne opfattelser af deres seksualitet er specielt godt, fordi han går lidt dybere end flere af de andre forfattere i sin analyse af de ændringsprocesser i samfundet, der udsætter den unge befolkning for en øget hivrisiko. Kapitlerne 6 og 7 om Barabaig og unge i Kahe fremhæver, som flere af de forrige kapitler, at opløsningen af traditionel praksis omkring seksuel socialisering er en meget vigtig faktor til forståelsen af den øgede seksuelle aktivitet med mange partnere og deraf følgende hivrisiko. I anden del af bo-